

For så vidt angår spørgsmålet om tvangsbehandling af legemlige (somatiske) lidelser hos psykiatriske patienter foreslår udvalget til afklaring af retstilstanden en regel, hvorefter tvangsbehandling af lidelsen kan ske, hvis patienten for det første opfylder betingelserne for tvangstilbageholdelse, og lidelsen for det andet er så alvorlig, at den udsætter patientens liv eller helbred for væsentlig fare. Udvalget henviser bl.a. til, at personlig umyndiggørelse og beskikkelse af værge i sådanne tilfælde må anses for uhensigtsmæssig.

4.4. Justitsministeriet finder det af retssikkerhedsmæssige grunde nødvendigt, at der sker en nærmere lovregulering af adgangen til at anvende tvang i forbindelse med den lægelige behandling af psykiatriske patienter. Justitsministeriet kan tiltræde udvalgets forslag, hvorefter det er en grundbetingelse for al tvangsbehandling, at den indlagte patient opfylder betingelserne for tvangstilbageholdelse. Den pågældende skal således være sindssyg eller i en hermed ligestillet tilstand og opfylde enten farlighedskriteriet eller behandlingskriteriet. Hvis dette ikke er tilfældet, kan behandling kun gennemføres frivilligt.

Endvidere er Justitsministeriet enig i, at der bør være et forbud mod at anvende tvang i forbindelse med psykokirurgi og forsøgsbehandling.

Med hensyn til spørgsmålet om behovet for en yderligere begrænsning ved tvangsbehandling med elektrostimulation finder Justitsministeriet ikke at kunne afvise udvalgsflertallets argumentation om de negative konsekvenser, som gennemførelsen af mindretallets forslag vil kunne indebære for den frivillige behandling.

Hertil kommer, at en klage til det lokale patientklagenævn over forestående tvangsmæssig behandling i form af elektrostimulation ligesom anden tvangsbehandling er tillagt opsættende virkning efter lovforslagets § 32, stk. 3, medmindre omgående gennemførelse af behandlingen er nødvendig for ikke at udsætte patientens liv eller helbred for væsentlig fare. Det vil således kunne blive vurderet af det lokale patientklagenævn, om den pågældende behandling bør gennemføres mod patientens ønske i alle tilfælde, hvor behandlingen ikke er nødvendig for at afværge en livstruende tilstand.

Der er derfor ikke i lovforslaget medtaget en bestemmelse om, at elektrostimulation ikke må anvendes som et led i en tvangsbehandling, medmindre der foreligger en livstruende tilstand.

Justitsministeriet kan endelig tiltræde udvalgets forslag om, at der tilvejebringes en lovhjemmel for tvangsbehandling af legemlige lidelser hos patienter, der opfylder betingelserne for tvangstilbageholdelse,

såfremt lidelsen udsætter patientens liv eller helbred for væsentlig fare.

5. Fiksering m.v.

5.1. Som anført under pkt. 4 indeholder sindssygeloven ingen regulering af de tvangsmidler m.v., som det kan være berettiget at anvende på en psykiatrisk afdeling.

Sundhedsstyrelsen har i cirkulære nr. 63 af 28. juni 1985 fastsat regler til regulering af anvendelsen af såvel tvangsmidler som af de såkaldte beskyttelsesforanstaltninger. I cirkulæret anføres, at det er midlertidigt, og at det forudsættes afløst af de regler, der vil blive fastsat som et resultat af revisionen af sindssygelovgivningen.

5.2. Udvalget har i betænkning nr. 1068/1986, s. 279 ff redegjort for sine principielle overvejelser med hensyn til spørgsmålet om fiksering m.v. I betænkning nr. 1109/1987, s. 23 f findes udvalgets udkast til lovbestemmelser (§§ 14–19) og side 64 ff er optrykt bemærkninger til lovudkastet.

Udvalget foreslår, at der foretages en inddeling af den tvang, der består i fastspænding eller fastholden, i tre hovedgrupper: Tvangsfiksering, fysisk magtanvendelse og beskyttelsesfiksering. Med hensyn til sondringen mellem tvangsfiksering og beskyttelsesfiksering anfører udvalget, at det som udgangspunkt er *formålet* med at anvende en given foranstaltning, der er afgørende for, om et bestemt middel, som bringes i anvendelse mod patientens vilje, skal anses som et tvangsmiddel eller et beskyttelsesmiddel. Hvis formålet er at afværge en fare, som patienten tilsigtet udsætter sig selv eller sine omgivelser for, er der tale om et tvangsmiddel. Omvendt er der tale om et beskyttelsesmiddel, hvis formålet er at beskytte patienten selv imod, at denne utilsigtet udsætter sit eget legeme for væsentlig fare typisk ved at forsøge at foretage dagligdags handlinger eller udvise en helt almindelig adfærd, som den pågældende blot ikke længere er i stand til at udføre uden at løbe en væsentlig risiko for at komme til skade, navnlig ved at falde.

Ud over formålet tillægges *midlets art* også betydning ved afgørelsen af, om der er tale om tvangsfiksering eller beskyttelsesfiksering, idet udvalget opstiller den regel, at midler, der anvendes til tvangsfiksering – det vil sige bælte, fod- og håndremme eller handsker – ikke må anvendes til beskyttelsesfiksering, se betænkning nr. 1109/1987, s. 75 f.

Specielt for så vidt angår *tvangsfiksering* foreslår udvalget, at kun bælte, håndremme, fodremme og handsker må anvendes som midler til tvangsfiksering.